

פתרון הבחינה בגיאוגרפיה, 2 יח"ל קיץ 2010
שאלונים: 575, 057204
מוגש על-ידי: אורי רעי, אלי לוי, אילנית גולדשטיין ואורית גרינשפן
מורים לגיאוגרפיה ברשת בתי הספר של יואל גבע

2 יחידות לימוד כחלק של בחינה מפוצלת ב-5 יחידות לימוד

הפיתוח והתכנון המרחבי

על הנבחן היה לענות על ארבע שאלות בלבד מתוך שבע

שאלה מספר 1 - החקלאות במדינות מפותחות ומדינות מתפתחות

סעיף א

הדרכים לחלוקה של סוגי החקלאות שבתמונות:

דרך ראשונה:

חקלאות קיום או מחייה - תמונה 3 מציגה מרעה נוודי. תמונה 4 מציגה חקלאות אורז לח. חקלאות מסחרית או חקלאות שיווק (אפשרי גם משק מתמחה) - תמונה 1 מציגה שדה חיטה ענק. תמונה 2 מציגה חממות.

דרך שנייה:

חקלאות אינטנסיבית - תמונה 2 ותמונה 4 מייצגות חקלאות עם השקעה רבה בטכנולוגיה או כוח אדם.

חקלאות אקסטנסיבית - תמונה 3 (מרעה חופשי בשטח) תמונה 1 מציגות חקלאות שבה ההשקעות להון ועבודה יחסית נמוכות.

ההבדלים בין הקבוצות:

חקלאות קיום (אוטרקית) היא חקלאות בסיסית. החקלאי עובד לרוב למחייתו. בעודפים הוא משתמש למסחר. חקלאות מסחרית היא לשם רווחים והתפתחות כלכלית, לרוב בידי חברות ענק (אגרי ביזנס).

סעיף ב

"המהפכה הירוקה" בעולם המתפתח נועדה להגדיל את כמות היבולים ולגרום לעליה בהכנסות החקלאי. לכן נעשה שימוש בזנים חדשים לדוגמה חיטה ננסית, שימוש גובר במיכון, בחומרי הדברה ודישון, עיבוד השדות ע"פ מחזור זרעים יישום הדרכה מקצועית בהתהליכי עבודה ורכישת ידע חקלאי.

סעיף ג

סיבות לכשלון המהפכה הירוקה בחלק מהמדינות

1. הזנים החדשים יקרים מאוד והממשלות נאלצו לספסד אותם, בכדי שהאיכרים הזעירים יוכלו להשתמש בהם.

2. טעמים של הזנים החדשים שונה מזה של הזנים המסורתיים וזה גרם לירידה בביקוש של זנים אלו ולהפסדים לחקלאים. הזנים החדשים פחות עשירים בחלבונים.
3. המיכון, ההשקיה, הדשנים וחומרי ההדברה עולים כסף רב, אותו התקשו החקלאים לגייס. יש חקלאים שלקחו הלוואות ולא הצליחו לשלם את חובותיהם ולכן נאלצו לוותר על הקרקע בתמורה להחזר החוב.
4. השימוש המוגבר בדשנים מלאכותיים וחומרי ההדברה גרם לבעיות אקולוגיות חמורות כמו זיהום מי תאום, המלחת קרקעות ועוד.

שאלה מספר 2 - חקלאות וסביבה

סעיף א

- פיתוח החקלאות בעידן המודרני יכול לאיים על הסביבה מהסיבות הבאות :
- א. ניצול יתר של הקרקע שמביא להדלדלותה, לירידה ברמת הפוריות שלה.
 - ב. ניצול יתר של מקורות המים ויצירת מחסור במי שתיה.
 - ג. שימוש בדשנים וחומרי הדברה לטיפול במזיקים שגורם לפגיעה בקרקע ואפילו במקורות המים.

סעיף ב

- קבוצה א' מייצגת מדינות מתפתחות שבהן שיעור השטח המעובד בשיטה האורגנית קטן מאוד. קבוצה ב' מייצגת מדינות מפותחות שבהן שיעור השטח המעובד בשיטה האורגנית גדול יותר. הסיבות לשימוש הרב יותר בחקלאות האורגנית בעולם המפותח :
- רמת החיים בהם גבוהה יותר.
 - המודעות לאיכות הסביבה ולשמירה על הסביבה גבוהה יותר (כולל מפלגות ירוקות).
 - מודעות לבריאות ולתוחלת חיים רבה יותר.
 - מודעות לאוכל איכותי יותר ומגוון יותר בעיקר פרות וירקות.
 - במדינות המפותחות אין בעיות של רעב בניגוד למדינות המתפתחות.

שאלה מספר 3 - מדדי פיתוח

סעיף א

דירוג המדינות מהמפותחת ביותר ועד הכי פחות מפותחת הוא :

1. מדינה ב
2. מדינה ד
3. מדינה א
4. מדינה ג

הדירוג נקבע לפי תוחלת החיים התמ"ג לנפש שיעור מעוסקים בחקלאות ושיעור ריבוי טבעי. דוגמה- מדינה ב': במדינה זו תוחלת חיים גבוהה המעידה על מערכות של רפואה תברואה ותזונה ברמה טובה. תמ"ג לנפש גבוה המעיד על פעילות כלכלית רבה במדינה. שיעור מעוסקים נמוך

בחקלאות המעיד על שימוש במיכון וטכנולוגיה המחליפים ידיים עובדות ושיעור ריבוי טבעי נמוך המעיד על ירידה בשיעורי הילודה והתמותה.

סעיף ב

כווית היא מדינה עם תמ"ג לנפש גבוה 55,800 וניתן לשער שהיא מדינה מפותחת, אך שיעור הריבוי הטבעי הגבוה, 3.55%, ותוחלת החיים הנמוכה יחסית למדינות המפותחות, 77.7, מעידים על רמת פיתוח פחות גבוהה של מדינה.

ההסבר העיקרי לתמ"ג הגבוה הוא ייצוא נפט ממדינה זו בהיקף רב שגורם לרווחים רבים. שיעור המעוסקים הנמוך בחקלאות, 0.03, הוא תוצאה של מדינה מדברית עשירה המעדיפה לרכוש מזון מחו"ל במקום להתאמץ לגדל אותו בעצמה.

סעיף ג

הגורמים העלולים למנוע תהליכי פיתוח במדינות המתפתחות :

- א. מחסור בחינוך, בכוח אדם מיומן וכוח אדם ניהולי.
- ב. מחסור בתשתיות פיזיות- כבישים, נמלים. תשתיות פיננסיות- בנקים בורסות והון.
- ג. מסורתיות- המדינות מסורתיות ולכן קשה להן להכניס חידושים ולהתפתח.

שאלה מספר 4 - גלובליזציה

סעיף א

מיון המדדים לקבוצות :

מדדי פיתוח כלכליים : חלקו של הייצוא בתמ"ג. כמות ההשקעות של משקיעים זרים.

מדדי פיתוח טכנולוגיים : שיעור המשתמשים באינטרנט. כמות שיחות הטלפון בארגונים בין לאומיים.

מדדי פיתוח חברתיים (קשרים בינלאומיים) : חברות המדינה בארגונים בין לאומיים. מספר השגרירויות במדינה.

הסבר המיון : המדדים השונים מתקשרים לענפים שונים. כל קבוצה מציגה תחום פיתוח שונה של מדינה.

כל קבוצה עוסקת במגזר שונה כמו המגזר הכלכלי, הטכנולוגי או המגזר החברתי

סעיף ב

התאמת המדדים לגלובליזציה :

חלקו של הייצוא בתמ"ג- מדינה שהייצוא שלה הוא מרכיב מרכזי בתמ"ג אזי יש לה קשרים ענפים עם מדינות רבות ומוצריה מוכרים באזורים רבים בעולם או שיש מודעות למוצרי אותה מדינה במקומות שונים.

כמות ההשקעות של משקיעים זרים- מדינה הנהנית מהשקעות רבות של משקיעים זרים היא בעלת הון אנושי ברמה גבוהה, היא מושכת השקעות מפני שיש בה נתונים טובים, היא מוכרת לאנשים רבים.

שיעור המשתמשים באינטרנט- אם מספר המשתמשים באינטרנט הוא גבוה הדבר אומר שרבים מתושבי המדינה חשופים לתהליכים הגלובליים.

כמות שיחות הטלפון בארגונים בין לאומיים- אם כמות השיחות גבוהה הדבר מלמד על קשרים ענפים מבחינה כלכלית, תרבותית, פוליטית וחברתית בין המדינה לשאר העולם.

חברות המדינה בארגונים בין לאומיים - מדינה החברה במספר רב של ארגונים היא מדינה עם פתיחות תרבותית, חברתית ופוליטית. המדינה מעוניינת להשתתף בתהליכים עולמיים שונים. **מספר השגרירויות במדינה** - אם מספר רב של שגרירויות נמצא במדינה אז הדבר מלמד על קשרים משגשגים בין המדינה לבין מדינות רבות בתחומי חיים רבים.

סעיף ג

הקניון הוא בהחלט סימן היכר לתרבות גלובלית. בקניון ניתן למצוא מגוון מוצרים ממדינות שונות. לרוב יש בו עסקים וחנויות של רשתות בינלאומיות (M&H, אופיס דפו, מקדונלדס, פיצה האט וכד'), בקניון יש גם סוג של אחידות תרבותית כי הוא מיצג רמת חיים האופיינית למדינות מפותחות ומתקדמות. השפה השלטת בקניון בכל הקשור לשמות עסקים היא אנגלית שהיא שפה בינלאומית. האמירה: "קפיצה קטנה לחו"ל" בהחלט מאפיינת את תרבות הקניונים.

שאלה מספר 5 - זרזי פיתוח - משאבי מים וים

סעיף א

יתרונות הסכרים:

- וויסות זרימת המים בנהר מאפשרת למנוע מצב של הצפות.
- יצירת מאגר מים המשמש לשתייה וחקלאות.
- יש סכרים המשמשים להפקת חשמל.

חסרונות הסכרים:

- סחף הנעצר בסכר ואינו מגיע לשדות מונע את הדישון הטבעי ומחייב את החקלאים להשתמש בדשן מלאכותי.
- יש שפכי נהרות ובהן נוצרה דלתה כתוצאה משקיעת סחף שהביא איתו הנהר. כאשר הסחף נעצר בסכר, הדלתה לא ממשיכה להיבנות ואפילו נהרסת כפי שמתרחש למשל בדלתת הנילוס.
- נזקים אקולוגיים נגרמים לסביבה בגלל הסכר והמאגר שהוא יוצר.
- פגיעה בנוף והצפה של שטחים נרחבים ע"י האגם.

סעיף ב

חקלאות ימית

האדם השתמש במשאבי הים מאז ומתמיד. יש מדינות כמו יפן שבהן התפריט מתבסס על דגים, אצות פירות ים וכדומה. שיטות הגידול מגוונות כמו:

- הזרמת מים לתוך בריכות הממוקמות ביבשה.
- גידול בתוך כלובי גידול הסגורים ושקועים בים.
- גידול בים הפתוח ועוד.

חסרונות:

הפרת האיזון האקולוגי בגלל הפרשות הדגים והחומרים האנטיביוטיים המשמשים לגידולם.

תחבורה ימית

מפתח את הסחר העולמי, מוזיל את עלויות ההובלה, מסייע להתפתחות הגלובליזציה.

- שייט חופים באוניות נופש.

חסרונות

- בעיות סביבתיות- כמו זיהום מים הנגרם ע"י מיכליות להובלת נפט במיוחד כאשר הן משחררות את "מי נטל" ומזהמות את הים.

התפלת מים

הפרדת המים מן המלחים מאפשרת אספקת מים מתוקים גם במקומות שבהם יש מחסור.

חסרונות:

- מתקני ההתפלה תופסים שטחי חוף.
- מתקנים אלו צורכים אנרגיה רבה בתהליך ההתפלה וזה יוצר בעיות סביבתיות.

שאלה מספר 6 - משאבי אנוש- הודו וסין

סעיף א

הגורם החשוב להבדל בסוג הפיתוח בין שתי המדינות רמת המיומנות של כוח העבודה . בהודו יש כוח אדם דובר אנגלית עוד מימי הכיבוש הבריטי . כוח אדם שרכש את השכלתו במוסדות להשכלה גבוהה הרבים ומגוונים הפועלים במדינה זו . בהודו יש עידוד ממשלתי שנועד למשוך יזמים לפעול במדינה זו . לכן הודו הפכה להיות יעד מועדף על חברות הייטיק המקימות בה מרכזי שירות ולאחרונה גם מרכזי מחקר ופיתוח .

סעיף ב

סין והודו מפיקות יתרונות מהתעשיות המוקמות בהן בעשורים האחרונים :

- מאפשרות מעבר מחקלאות קיום מסורתית לתעשייה.
- מייצרות מקומות עבודה גם לאנשים לא מקצועיים.
- מפתחות את המדינה גם בתחומים אחרים כמו תחבורה, מגורים, שירותים ותעשיות נלוות.
- החדרת טכנולוגיות חדשות.
- הכנסת מטבע זר למדינה ומשיכת משקיעים מבחוץ.

סעיף ג

השפעה שלילית על הודו וסין בעקבות העברת מרכזי התעשיות אליהן היא ניצול כוח האדם בשכר ובתנאי תעסוקה ירודים .

שאלה מספר 7 - תחבורה

סעיף א

אמצעי הובלה המתאים לסוג המטען

1. **פחם**- הובלה ברכבת . הסיבה מטען בעל נפח ומשקל גדולים חיי מדף ארוכים סף כניסה נמוך הובלה יבשתית.
2. **תפוזים**- הובלה ימית (הובלה באוניה). חיי מדף ארוכים, מרחק גדול וניתן להעביר בים . ניתן להעביר נפח ומשקל גדולים במחיר נמוך .

3. **מכוניות**- הובלה ימית (הובלה באוניה). מטען עם חיי מדף ארוכים נפח גדול משקל גדול , הדרך הזולה ביותר.
4. **פרחים**- הובלה אווירית (מטוס) חיי מדף מאוד קצרים סף כניסה גבוה- מוכנים לשלם מחיר גבוה לפרחים מרחק גדול.
5. **גלידה**- הובלה יבשתית (משאית קירור)- חיי מדף קצרים, מרחק קצר . למשאית יתרון בגלל הגמישות לטווחים קצרים.
6. **נוסעים מלונדון לפריז- רכבת**. למרות הטטוח הבינוני רכבת חדשה מהירה והובלת נוסעים גורם הזמן החשוב ביותר. מגיעה אל מרכז העיר, חוסכת הובלה משלימה.

סעיף ב

יתרונו של המטוס : הוא גמיש, יכול להגיע למקומות רחוקים ללא צורך בגורם ניח פרט לשדה התעופה. קשה לסלול כבישים באזורים רחוקים, לכן המטוס מתאים. סלילת תשתיות פוגעת בנוף וגם יקרה יותר מאשר בניית שדה תעופה קטן.

סעיף ג

השפעות שליליות אפשריות על אזור בעקבות פיתוח התחבורה בו הן :

- א. תופסת שטח רב (כבישים, מחלפים, תחנות דלק וכדומה).
- ב. גורמת לנזקים לסביבה כמו: זיהום אוויר, זיהום מים וקרקע, פגיעה בעולם החי והצומח, כריתת יערות, רעש, עומס תנועה, פקקים, תאונות ועוד.